

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وظایف قانونی پلیس
انتظامی در قبال حقوق
شهروندی

تالیف:

محمد حسن ترمان

دکتر امیررضا محمودی

(عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان)

سرشناسه	ترمان، محمدحسن، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	وظایف قانونی پلیس انتظامی در قبال حقوق شهروندی/تالیف محمدحسن ترمان، امیررضا محمودی.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات پژوهش‌های دانشگاه، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۳۳ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۳-۷۵-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتاب حاضر با حمایت دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر می‌باشد.
موضوع	پلیس و اجتماع -- ایران
موضوع	Community policing -- Iran
موضوع	پلیس -- ایران -- شرح وظایف
موضوع	Police-- Job descriptions -- Iran
موضوع	قانون مدنی -- ایران
موضوع	Civil law -- Iran
شناسه اف	محمودی، امیررضا، ۱۳۶۳ -
شناسه افزود	انتشارات پژوهش‌های دانشگاه
رده بندی کنگره	۱۳۹۶ ۴۳۳/۳۶ HVV
رده بندی دیویی	۳۶۳/۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۷۲۱۳۳۳

عنوان کتاب:	وظایف قانونی پلیس انتظامی در قبال حقوق شهروندی
تالیف:	محمد حسن ترمان/امیررضا محمودی
ناشر:	انتشارات پژوهش‌های دانشگاه
طراح روی جلد:	مهندس جابر بابایی
صفحه آرای:	محمدمحمدخانی
چاپ و صحافی:	مدیران
تیراژ:	۵۰۰ جلد
نوبت چاپ:	اول / ۱۳۹۶
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۳-۷۵-۴
قیمت:	۱۵۰۰۰ تومان

انتشارات پژوهش‌های دانشگاه
مرکز تخصصی چاپ نشر کتب دانشگاهی ویژه اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه ها

انتشارات پژوهش‌های دانشگاه

آدرس دفتر مرکزی: آذربایجان شرقی، تبریز، آبرسان، مجتمع تجاری بلور، روبروی کلاتری، داخل حیاط، سله (رحی)، پلاک ۳۹
تلفن های تماس بخش مدیریت: ۰۹۱۴۶۱۴۳۳۴۶/۰۴۱۳۳۳۶۲۱۱۶ بخش امور فنی: ۰۹۱۴۵۰۱۹۸۵۰/۰۱۳۳۲۵۰۲۴۸
دفتر اهر: شهرستان اهر - میدان معلم - روبروی دارایی - انتشارات پژوهش‌های دانشگاه/ دفتر اهر تلفن: ۰۹۳۰۸۱۴۸۴۸۶
مرکز بخش: آذربایجان شرقی، تبریز، خیابان امام، روبروی سه راه طالقانی، انتشارات شایسته تلفن: ۰۴۱-۳۵۵۶۱۹۶۱

www.Pajohesh-daneshgah.ir / Info@pajohesh-daneshgah.ir www.Unpb.org / Info@unpb.org

طبق قانون حمایت از حقوق ناشران و مولفان هر شخص حقیقی و حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر و مولف، نشر یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید مورد پیگیری جدی قانونی قرار خواهد گرفت و مطابق با جرایم قوانین اسلامی برخورد خواهد شد.

کتاب حاضر حاصل پایان نامه با حمایت دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر می‌باشد

فهرست مطالب

۱۳	گفتار
۱۳	مه
۱۴	طرح بحث
۱۴	بیان مسئله
۱۶	پیشینه تحقیق

فصل اول:

مفهوم شناسی عناصر تحقیق

۲۰	طرح بحث
۲۱	مفهوم و انواع پلیس
۲۱	۱- مفهوم پلیس
۲۱	۲- مفهوم پلیس در لغت
۲۱	۳- مفهوم پلیس در اصطلاح
۲۲	۴- انواع پلیس
۲۲	۴-۱- پلیس اداری و پلیس قضایی
۲۴	۴-۲- پلیس خصوصی و پلیس عمومی
۲۷	نهاد های پلیس در حوزه حقوق شهروندی
۲۸	۱- مرکز فوریت های پلیسی
۲۸	در جامعه
۲۹	در سازمان
۲۹	در ارتباط با جرم و مجرم
۲۹	۲- پلیس زن
۳۰	۳- پلیس پیشگیری
۳۲	۴- معاونت اجتماعی ناجا
۳۲	۵- مرکز حفاظتی- مراقبتی انتظامی
۳۴	حقوق شهروندی
۳۵	مفهوم حقوق شهروندی و واژگان مشابه
۳۶	مفاهیم حقوق شهروندی و شهروند - تابعیت - ملیت
۳۷	۱- تابعیت
۳۸	۲- ملیت
۳۸	حقوق شهروندی و حقوق بشر
۴۰	۱- حقوق بشر اعم از حقوق شهروندی
۴۰	۲- حقوق بشر مساوی حقوق شهروندی

www.ketaboo.ir

۱-۷-۳- حقوق شهروندی اعم از حقوق بشر

۱-۷-۴- حقوق بشر جدای از حقوق شهروندی

۱-۸- پیشینه و خاستگاه حقوق شهروندی

۱-۹- حقوق شهروندی در دین اسلام

۱-۱۰- حقوق شهروندی قرآن

۱-۱۰-۱- حق حیات

۱-۱۰-۲- آزادی

۱-۱۰-۳- عدالت و برابری

۱-۱۰-۴- کرامت ذاتی انسان

۱-۱۱- حقوق شهروندی در حقوق عرفی

۱-۱۱-۱- حقوق شهروندی در حقوق ایران

۱-۱۱-۱-۱- حقوق شهروندی در قانون اساسی

۱-۱۱-۲- حقوق شهروندی در قانون احترام به آزادی های مشروع و حفظ حقوق شهروندی

اهمیت قانون

شخصی بودن مجازاتها

اصل برائت

استفاده از وکیل و معاضدت قضایی

حسن رفتار حین انجام وظیفه

اطلاع بستگان متهم از وضعیت وی

شیوه صحیح بازجویی و تحقیق

نظارت بر اجرای این قانون

۱-۱۱-۳- حقوق شهروندی در قانون مجازات اسلامی

۱-۱۱-۴- حقوق شهروندی در قانون آیین دادرسی کیفری

۱-۱۱-۲- حقوق شهروندی در حقوق بین الملل

۱-۱۱-۲-۱- اعلامیه جهانی حقوق بشر

۱-۱۱-۲-۲- میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی

۱-۱۱-۳-۲- میثاق بین المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی

فصل دوم:

نقش پلیس در حفظ حقوق شهروندی در مرحله

پیشگیری از ارتکاب جرم

۱-۲- طرح بحث

۲-۲- مفهوم و انواع پیشگیری

۲-۲-۱- مفهوم پیشگیری

۶۹	۲-انواع پیشگیری
۶۹	۲-۱-پیشگیری کیفری
۷۰	۲-۲-پیشگیری غیر کیفری
۷۱	۲-۳-پیشگیری اجتماعی
۷۱	۲-۴-پیشگیری وضعی
۷۴	جایگاه قانونی پیشگیری از جرم در حقوق ایران
۷۴	۱-قانون اساسی
۷۵	۲-قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۷۰
۷۵	۴-قانون اقدام های تأییدی مصوب اردیبهشت ماه سال ۱۳۳۹
۷۵	۵-قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۲۷ تیر ماه سال ۱۳۶۹
۷۶	۵-قانون اصلاح مبارزه با مواد مخدر ۱۳۶۸/۸/۳
۷۷	مصادیق حفظ حقوق شهروندی در مرحله پیشگیری از ارتکاب جرم
۷۸	۱- حفظ حقوق شهروندی در مبارزه با جرمی ملاح و قوه قهریه
۷۹	۲- حفظ حقوق شهروندی در ورود غیر مجاز و غیر خصوصی
۸۱	۳- حفظ حقوق شهروندی در تحقیق درباره جرم احتمالی
۸۱	۴- حفظ حقوق شهروندی در اعمال محدودیت های آزادی رفت و آمد و تجمعات
۸۲	حفظ حقوق شهروندی در مرحله مقابله با جرم ارتکابی
۸۳	الزامات پلیس در حفظ حقوق شهروندی در مرحله کشف جرم
۸۳	۱-الزامات سلبی
۸۳	۱-۱-عدم ورود خودسرانه به حریم خصوصی اشخاص
۸۳	۱-۱-۱-بازرسی منازل
۸۵	۱-۱-۲-بازرسی و کنترل مراسلات پستی، مخابراتی، صوتی، تصویری
۸۶	۱-۱-۳-بازرسی اتومبیل ها
۸۷	۱-۱-۴-بازرسی بدنی
۸۷	۲-۱-خود داری از توقیف خود سرانه اشخاص
۸۸	۳-۱-پرهیز از ایست و بازرسی خودسرانه
۸۹	۴-۱-اجتناب از رفتار غیر انسانی با اشخاص
۹۰	۵-۱-عدم ایجاد مانع در مداخله مراجع و مقامات صالح قضایی
۹۱	۶-۱-اجتناب از اعمال تبعیض بین اصحاب دعوی
۹۲	۲-الزامات ایجابی
۹۲	۱-۲-قبول شکایت متضرر از جرم
۹۳	۲-۲-تعقیب موضوع با وجود دلایل کافی
۹۴	۳-۲-مطلع ساختن از دلایل دستگیری

۱۵	۴-۲-۲ تفهیم اتهام
۱۶	۵-۲-۲ مطلع ساختن خانواده و وکیل متهم
۱۷	۶-۲-۲ تسریع در رسیدگی به پرونده
۱۸	۷-۲-۲ تنظیم صورت مجلس اقدامات انجام یافته

فصل سوم:

الزامات پلیس در حفظ حقوق شهروندی در مرحله تحقیقات

۱۹	و حفظ حقوق شهروندی بزه دیده، شاهد و مطلع
۲۰	۱-۳- طرح بحث
۲۰	الف) الزامات پلیس در حفظ حقوق شهروندی در مرحله تحقیقات
۲۰	۲-۳- الزامات کلی
۲۰	۱-۳-۲ پر بزاز رجوبی بدون وجود دلایل کافی
۲۱	۲-۳-۲ عدم طرح سوالات تندی
۲۲	۳-۳-۲ عدم طرح سوالات گم کننده
۲۲	۴-۳-۲ استفاده نکردن از دستگاه درو سنج
۲۳	۵-۳-۲ عدم توسل به نارکو اناز
۲۳	۶-۳-۲ ممنوعیت هیپنوتیزم
۲۳	۷-۳-۲ تزریق نکردن مواد مخدر
۲۴	۸-۳-۲ عدم توسل به شکنجه و اجبار و اکراه
۲۵	۹-۳-۲ ممانعت ننمودن از حضور متهم حین بازرسی معاینه محل و تحقیقات محلی
۲۵	۱۰-۳-۲ اجتناب از اخذ تأمین از متهم
۲۶	۳-۳- الزامات ایجابی
۲۶	۱-۳-۳ بازجویی در ازمنه و امکان مناسب
۲۷	۲-۳-۳ شناسایی دقیق هویت متهم و تفهیم اتهام
۲۸	۳-۳-۳ آگاه کردن متهم از حق سکوت (مصونیت از خود اتهامی) و حق داشتن وکیل
۲۸	۴-۳-۳ احضار و جلب اشخاص تحت شرایط قانونی
۲۹	۵-۳-۳ تسریع در بازجویی
۳۰	۶-۳-۳ حفظ اسرار حرفه ای
۳۰	۷-۳-۳ ابلاغ تاریخ معاینه محل و تحقیقات محلی
۳۱	۸-۳-۳ برخورد انسانی با توقیف شوندگان
۳۱	۹-۳-۳ تفکیک محل نگهداری توقیف شوندگان و محکومین
۳۱	۱۰-۳-۳ تسلیم اعتراض توقیف شوندگان به مقامات قضایی
۳۲	۴-۳- الزامات سلبی
۳۲	۱-۴-۳ نداشتن رفتار تحقیر آمیز با بزه دیده

۱۱۳	۲-۱- افشاء نکردن اسرار و اطلاعات بزه دیده
۱۱۳	۳-۱- مانع نشدن بزه دیده از دسترسی به محتویات پرونده
۱۱۴	۴-۱- عدم توسل به شکنجه و اجبار در اداء شهادت
۱۱۴	۱- الزامات ایجابی
۱۱۵	۱-۱- تضمین امنیت بزه دیده در برابر انتقام جویی
۱۱۶	۲-۱- تضمین امنیت شاهد و مطلع در برابر انتقام جویی
۱۱۷	۱-۱-۱- عه گیری
۱۱۸	۱-۱-۲- عه گیری
۱۲۴	ع و مأخذ

پیشگفتار

پلیس، سازمانی دولتی و مسئول برقراری نظم و امنیت عمومی در جامعه است لذا جهت برقراری این مقوله می‌بایست دارای وظایف و اختیاراتی بوده تا بتواند نسبت به ایفای نقش اقدام نماید از آنجا که اولین مرحله ورود افراد به نظام عدالت کیفری سازمان پلیس می‌باشد لذا اهمیت نقش آن بیشتر آشکار و مردم همواره نظام حاکم را با پلیس می‌شناسند. از آنجا که در مرحله نخستین ورود به نظام عدالت کیفری امکان بیشترین تعرض به حقوق بنیادی و اساسی افراد مشاهده می‌شود لذا مطالعه شرح وظایف و اختیارات پلیس توجه خاص حقوقدانان به خرد معطوف داشته است بنابراین امروزه توجه به جایگاه علمی پلیس، وضع قوانین و مقررات محدود کننده تعرض به حقوق بنیادی بشر، توسل به شیوه‌ها و اقدام‌های پیش‌گیرانه و حمایتی با هدف کاهش میزان جرم و آسیب‌های ناشی از آن بر سیاست جنایی نظام‌های مختلف تأثیر گذاشته است. لذا با نگاهی به وظیفه پلیس در امر حفظ امنیت و مصالح عالیه کشور از یک طرف و احترام به حقوق شهروندی از سوی دیگر کسی تعرض مشاهده می‌گردد که در تعارض میان این دو مهم است که پلیس به سوی رعایت حقوق شهروندی گم‌برد، عايرغم این مهم گاهی پلیس در جرایمی که منافع عالی مملکت را به خطر می‌اندازد (مانند تروریسم، پویشی و...) ناگزیر از نادیده گرفتن برخی از موازین حقوق شهروندی است. که لازم است با تدوین قوانین جامع ضمن ایفای نقش از تعرض به حقوق شهروندی جلوگیری گردد لذا در این پژوهش ضمن بیان کاسه و نواقص موجود در باب حقوق شهروندی و وظایف و اختیارات پلیس چند راهکار و پیشنهاد زیربنایی جهت حسن اجرای امور ارائه گردیده است.

از خوانندگان محترم تقاضا می‌گردد هر گونه پیشنهاد در ارتباط با بهتر شدن مطالب این کتاب برای اعمال در چاپ‌های بعدی در اختیار مؤلفان قرار دهند. در پایان جا دارد از همه عزیزانی که در مراحل تدوین این کتاب ما را یاری نموده‌اند؛ تشکر و قدردانی نمائیم.

مولفان

۱۳۹۶